

Xuân Diệu

Đứa Ăn Mày

Thằng Miêng cũng chỉ là một con chó hoang hay một con mèo hoang. Sơn biết thế rõ lắm. Mỗi lần thấy dáng bộ thất thơ không cửa không nhà của một con mèo hay con chó, Sơn lại thương thằng Miêng, đưa em xấu số, bị nhà bỏ, và cũng bỏ nhà, đi hoang.

Truyện dài lắm. Dài lắm lắm. Sơn không dám nhớ lại. Những sự khổ xúc xích với nhau thành một cái vòng luẩn quẩn, sờ đến khâu này, tức nhiên động tới khâu kia. Chỉ biết rằng bọn chó mèo hoang làm cho Sơn đốn đau: chúng động tới những hình ảnh tồi tàn, thất thiếu của thằng Miêng, — những kỷ niệm mà Sơn gắng đẩy vào một chỗ vắng vẻ, quên lãng nhất của lòng mình.

Sơn hiểu vì sao có sự liên tưởng ấy. Nhưng Sơn không dám hiểu kỹ; Sơn còn trẻ tuổi quá. Sơn nhát gan, không dám trông thẳng một cảnh ngộ éo le. Sơn cố ý để mù mờ trong lòng, cho lòng nhẹ bớt.

Nhưng có một chuyện, nhất là một chuyện...

Năm ấy, Sơn học năm thứ hai ban thành chung trường Vinh, mười sáu tuổi đầu. Sơn có học bổng, được ăn ở tại trong trường trái với thằng Miêng học lớp tư, vẫn ở nhà cha mẹ. Một chiều thứ năm,

Sơn cùng bọn lưu học sinh đi dạo, có thầy trợ dẫn đi. Sơn mới tắm rửa xong, đã soi gương rất lâu, chải tóc thực đẹp, với bao nhiêu đóm đàng của chàng trẻ mới lớn lên.

Sơn không có tiền: các bạn khác thì đi giày, mặc quần lụa áo hàng rất sang trọng. Cậu chỉ mang một đôi guốc; quần của cậu bằng vải không tốt mấy. Nhưng thợ giặt nhà trường đã là quần rất phẳng; và cậu có được một cái áo xuyên của người cô may cho, cái áo *xuyên Sài-gòn*. Ấy thế mà Sơn hoá ra xinh đẹp, đáng yêu thêm; cậu đi dọc đường, bước hăng, tự ngắm nghía mình trong tưởng tượng. Cái áo *xuyên Sài-gòn* láng mượt đẹp quá. Cô của Sơn đã may cho hết một chục bạc. Nhờ nó mà những chiều thứ năm Sơn ra vẽ học trò sang, đến nỗi đôi người bạn ngược nghịu không dám lại gần. Anh em cười đùa Sơn, và Sơn cũng cười đùa, vô tâm sung sướng. Cả đoàn học sinh cùng đi.

Đến bãi biển, gần nhà thương thành phố. Máy cây *tra-tây* lá biếc và dày, để thông những chùm trái tròn xanh. Hái xuống mà ăn thì ngon lành biết mấy! chắc vừa ngọt vừa chua. Sơn lén ngừng lại, trong khi anh em luôn đường đi thẳng. Sơn một mình đến gần cây *tra tây*, sắp trèo hái.

Trời muộn chiều. Dưới gốc cây, ở giữa cát vì nhộp nên đen, có lẫn những viên phần dê bé và tròn như hạt thuốc tể, một đĩa nhỏ, một thẳng ăn mỳ nằm ngủ. Tay nó co lại dưới đầu làm gối. Chân nó vì

lạnh gió nên cũng co lại; mặt nó khuất vì cả mình nó rút cong như con tôm. Áo quần nó bằng vải đen, nhưng cái dơ bản lộ trắng hẳn ra cùng những vết mồ hôi khô, thứ mồ hôi người ta gọi “mồ hôi muối”, vì mặn lắm và đọng trắng như nước biển.

Thằng nhỏ nằm xây lưng ra ngoài đường. Cổ đầy ghét. Tóc dài phủ tai, xuống ót, làm thành một cái đuôi nhọn. Tồi tàn, góm ghieéc, hôi hám; một đũa ăn mày. Sơn tự hỏi:

— "Con nhà ai ban ngày đến nằm ngủ ở nơi đây?"

Khi ấy Sơn còn trẻ lắm, tính hay thương người, nên Sơn hay băng khuâng lẫn thân như thế.

Sơn tò mò trông kỹ hơn. Chân Sơn động vào cát; thằng nhỏ bỗng thức dậy, ngửa mặt ra nhìn. Thì hời ôi! đó là thằng Miêng!

Đó là thằng Miêng. Thực Sơn không ngờ rằng thằng Miêng lại có thể ngủ ở đó; nếu Sơn ngờ trước, thì Sơn đã nhận ra ngay là nó, chứ không đợi phải nhìn lâu.

Sơn bị mất hồn, không tin hẳn rằng thằng Miêng em Sơn nằm đó. Miêng ngửa hẳn thân mình, còn chưa tỉnh giấc; mắt nó mở đỏ ngầu, lẫn bao nhiêu kinh sợ trong nửa tỉnh nửa mê. Hai tròng mắt ngày thường đã ngơ ngác, bây giờ lại càng thảm hại như mắt một con vật bị săn riết, cùng đường. Trời ơi, hai con mắt của thằng Miêng, Sơn quên đi mà không được! Cặp mắt lạ quá, thảm quá; thế mà lúc ấy nó vừa đỏ vì ngủ, vừa trắng vì đói, vừa xanh vì sợ, vừa bàng hoàng trông thấy Sơn nên lác đi. Sơn nhớ lại mà khóc mất

thôi! Sao bao nhiêu hình ảnh éo le lại rủ nhau đứng trong hai con mắt của Miêng, của một thằng nhỏ!

Mặt của Miêng nhem nhuốc. Miệng thì hở môi trên, để lộ hai cái răng cửa lớn và vàng khè. Một bên mép, nước dãi chảy trong khi ngủ thành đường còn ướt.

Sơn điếng người. Miêng lồm khồm ngồi dậy, hai tay dụi mắt, có vài hạt nhỏ dính trên lông nheo. Nó còn ngơ ngơ; nhưng vì sợ anh, người đã thường đánh nó ở nhà, nên đứng dậy. Sơn nắm chéo áo nó, giữ cho cát rơi xuống. Sơn thở dài, giọng nói như chết:

—Thế thì thôi...

Sơn không biết cái gì ở trong đầu Sơn. Sơn còn lặng người, chưa cảm xúc được, vì cảm xúc nhiều và mạnh quá. Sơn bước đi, dẫn thằng Miêng đi theo. Sơn nghẹn ngào hỏi:

—Miêng, mày bỏ nhà đi mấy hôm?

Thằng khốn nạn không nói, cúi gằm đầu xuống. Sao lại bắt nó phải trả lời? Nó khỏ, không đủ sao? Sao còn bắt nó phải xưng tội nó.

Sơn đã định thăm một người bạn đau tay; Sơn bèn đem Miêng vào nhà thương, ở gần đó. Sơn để nó đi trước, không cho nó đi sau, sợ nó trốn; tay Sơn liệu chừng sao cho dễ giơ ra nắm lấy áo nó, nếu nó vùng chạy. Sự mỉa mai ác độc: Sơn mặc quần là, áo xuyên, đi guốc đội mũ, ra về học trò; còn thằng Miêng...

Sơn nói với em—em của Sơn như thế ư?—nói những gì, Sơn không nhớ nữa. Nhưng khi vào đến phòng Vệ, người bạn thân

thiết, Sơn bỗng oà khóc. Em Sơn như thế đấy! Ai cũng tưởng là
đứa ăn xin! Nằm ngủ trên cát nhóp, nơi đại tiện của những con
cừu, con dê; áo quần góm guốc, bụng đói xẹp ve, thân hình gầy gò
chẳng đáng một xu nhỏ!

—Miêng! Miêng ôi...

Sơn gọi thằng Miêng, và bỗng nhiên đánh mạnh vào lưng nó một
cái, nghe một tiếng *thui*! Lòng căm giận của Sơn lại phát ra bằng
sự đau đớn của Miêng: thằng nhỏ khóc bật ra, vì nó đau tức nơi
chỗ đánh, Sơn giận nhà và giận nó. Vì sao? Vì sao? Sơn không cần
phải trả lời. Cả một quá khứ éo le, không thể nói ra được, lại rõ rệt
trong trí não. Sơn thương thằng Miêng nghe chết một đoạn ruột.
Cậu văng tay lên một cái, và đã đánh thêm thằng Miêng một cái
nữa rồi!

Thằng Miêng khóc, van lạy:

— Tội quá! Tội quá! Anh ôi!

Sơn thấy nói đau, càng tức thêm, Sơn tức nó đã xui cho mình phải
đánh nó, bèn tát nó luôn mấy cái, chúi cả đầu. Thằng Miêng khóc
rú lên: tiếng khóc nó đâm vào lòng Sơn; Sơn cũng khóc theo. Một
cậu nhỏ mười sáu tuổi, một thằng bé mười hai tuổi, hai đứa phải
đâu là người lớn để sửa lại một cảnh đời? Chỉ có nước mắt, và
những cơn quặn lòng, ruột gan xoáy lại.

Rồi thì Sơn nghe đau nơi lưng, nơi mặt của mình, vì thằng Miêng
đau nơi mình nó. Cậu học sinh vò hai bàn tay dữ tợn vào nhau. Hề

nhìn cái hình dạng tội tình của em, cậu khổ não vô cùng và khóc, bởi tính dễ khóc. Thăng Miêng tủi phận lại càng thút thít hơn.

Sơn cởi áo dài, lấy áo cụt mặc lót trong mình đưa cho em,—chỉ là cái áo ngắn, không có cánh tay—bảo em thay mặc. Áo giặt trong trường, trắng toát, mà quần Miêng và cả mình nó thì đen đui. Nhưng biết sao? Sơn không mặc quần đùi, nên không có để nhường cho hắn.

Miêng cuộn cái áo đen nặng mồ hôi thành một cục. Sơn đã bình tĩnh hơn, van nó, an ủi, cầu khẩn nó, và nhờ Vệ sẽ đưa nó về nhà. Lớn lao gì cho cam! Học lớp tư mà đã nên thân dơ bụi.

Cái đồng hồ phòng gác nhà thương bỗng đánh bốn tiếng, Sơn biết mình đã trốn hàng quá lâu, chắc sẽ bị phạt. Sơn vội vàng dặn dò em, dỗ dành nó, xin nó đừng đi hoang nữa; dẫu sao ở nhà vẫn còn hơn...

Sơn dặn Miêng phải tắm rửa và giặt quần áo đi; còn cái áo của Sơn, thì Miêng sẽ giữ lấy mà mặc. Sơn thở dài một tiếng: không có một xu mà cho em.

—Em ơi, em về nhà; anh vào trường, em ạ!

Lời nói nhỏ và nghẹn, Sơn vội đi đến chỗ anh em bạn chơi cách mấy trăm thước.

Không ai ngờ gì cả. Bọn thiếu niên cười đùa vui sướng. Gió biển mát, tung cả cái áo xuyên đẹp của Sơn lên. Một người bạn hỏi Sơn,

cho sự ấy là một điều chưa từng thấy:

—Sơn mài ăn mặc hay thực! Không có áo cánh lót trong, mà lại mặc áo dài.

HẾT